

MANİSA TİCARET BORSASI

PAMUK ÜRETİMİ VE SORUNLARI

- *PAMUK ÜRETİMİNİN GÜNCEL DURUMU
 - *ÜLKEMİZDEKİ ÜRETİM EKSİKLİĞİNİN SONUÇLARI
 - *ALTERNATİF ÜRÜNLERE GÖRE GETİRİSİ
-

PAMUĞUN GÜNCEL DURUMU İLE İLGİLİ ANA VERİLER

- Dünyada Kütlü Pamuk üretimi 2012-2013 sezonunda 76,5 milyon ton olmuştur.
- Aynı sezondaki Lif Pamuk miktarı ise 27,5 milyon tondur.
- Türkiye’de ise 2013-2014 sezonunda 843 bin ton kütlü pamuk üretilmiştir.
- Buna karşılık Türkiye’de tekstil sektörümüzün ihtiyacı olan kütlü pamuk miktarı 1,5 milyon tonun üzerindedir.

Sektörün ihtiyaç duyduğu kütlü pamuğun 804,186 tonluk bölümü ithalat yoluyla aşağıdaki tabloda belirtilen Ülkelerden tedarik edilmektedir.

TÜRKİYE’NİN 2012-2013 SEZONU KÜTLÜ PAMUK İTHALATI		
ÜLKE	MİKTAR (TON)	TUTAR (1000 DOLAR)
ABD	456.113	872.810
Türkmenistan	104.442	186.950
Yunanistan	94.480	170.756
Brezilya	56.480	117.887
Tacikistan	30.668	53.795
Suriye	21.451	33.205
Hindistan	7.478	15.010
Özbekistan	5.608	6.737
Azerbaycan	4.935	7.708
Arjantin	4.785	9.084
Diğer	17.746	39.904
Toplam	804.186	1.513.800

TÜRKİYE’ DE PAMUK DURUMU

Türkiye’de pamuk istatistikleri TÜİK tarafından işlenerek yayımlanmaktadır.

Bu bağlamda, pamuk ekim alanları ve kütlü pamuk tarla verimleri T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çiftçi Kayıt Sistemi’ne kayıtlı parseller bazında saha gözlemleri ve ayrıca yurt genelini kapsamasını sağlamak amacıyla uzaktan algılama sistemi gözlemlerine dayanılarak tahmin edilmeye çalışılmaktadır.

Bu yöntemle elde edilen verilerden hareketle bulunan kütlü pamuk miktarları iller itibariyle TÜİK’e bildirilmekte ve TÜİK tarafından nihai istatistikler hesaplanarak yayımlanmaktadır.

2012-2013 SEZONU TÜRKİYE ÜRETİM VERİLERİ	
EKİM ALANI	488 BİN HEKTAR
KÜTLÜ ÜRETİMİ	2.320 BİN TON
KÜTLÜ VERİMİ	475 KG/DEKAR
LİF ÜRETİM	885 BİN TON
LİF VERİMİ	176 KG/DEKAR
ÇIRÇIR RANDIMANI	%37

Ne yazık ki Ülkemizde lif pamuk stoklarına dair herhangi bir istatistik bulunmamaktadır.

Bu alanda pamuk arzı “üretim + ithalat” ile karşılanan tüketim ile değerlendirilmektedir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve TÜİK tarafından oluşturulan Tarımsal İşletme Kayıt Sistemi (TİKAS) kapsamında yürütmekte olduğu Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi Projesi (TARBİL) tamamlandığında; ekiliş alanı, rekolte ve verim tahmini verimleri çok daha güvenilir hale gelecek ve bu rakamlara dayanılarak oluşturulacak üretim politikaları çok daha gerçekçi olacaktır.

2000'li yılların başında Türkiye'de yaklaşık 130 bin olan pamuk üreticisi sayısı 75 bin seviyelerine gerilemiştir.

Aynı dönemde Ege Bölgesi'ndeki pamuk üreticisi sayısı 65 bin'den 15 bin'e düşmüştür.

Ekonomi Bakanlığı Batı Anadolu Bölge Müdürlüğü'ne bağlı faal çalışan çırçır fabrikası 210'dan 107'ye kadar düşmüştür.

Uzun yıllar Dünya pamuk üretiminin %4,5 oranındaki miktarını üreten Ülkemizin ne yazık ki yüksek üretim maliyetleri sebebiyle dünya üretimindeki ağırlığı %2,5 oranına gerilemiştir.

**ÇOK ÖNEMLİ BİR KARŞILAŞTIRMA OLARAK
AŞAĞIDAKİ RAKAMLARA
HASSASİYETLE DİKKAT EDİLMESİ GEREKMEKTEDİR;**

- 2000 yılından 2013 yılının sonuna kadar pamuk ithalatı için yurt dışına ödediğimiz döviz tutarı 15 milyar dolar'dır.
- Bu dönemde sadece Amerika'ya ödediğimiz döviz miktarı 8 milyar dolar'dır.
- Komşumuz Yunanistan'ın üretmiş olduğu pamuğun %40'ı Ülkemiz tarafından ithal edilmektedir.

Yukarıda belirtilen bu makro veriler, pamuk üretimi ile ilgili Ülkemizdeki sıkıntıları açıkça gösteren sonuçlardır.

**Ülkemizdeki Tekstil ve Konfeksiyon Sanayisi,
En Rekabetçi Olduğumuz Sektördür.**

2013 yılında sektörün net döviz getirisi 13,6 milyar dolar'dır.

Ayrıca Ülkemizde net ihracatçı olan iki sektörden birisi ve en büyüğüdür.

Tekstil ve Konfeksiyon İthalat – İhracat (2013)

Ürün	İthalat (milyar\$)	İhracat (milyar\$)	Denge (milyar\$)
Tekstil ve Hammaddeleri	9,0	8,4	-0,6
Hazırgiyim	2,8	17,0	14,2
Toplam	11,8	25,7	13,6

3. ULUSAL PAMUK ZIRVESİ 04.03.2014

Çizelge 1

Böyle bir sektörün temel ham maddesi olan **pamuğun ihmal edilmesini anlamak ya da açıklayabilmek mümkün değildir.**

Türkiye, üretim aşamalarındaki destek ve iyileştirme ihmalleri nedeniyle pamuk ihtiyacını aşağıdaki Ülkelerden temin etmektedir.

İTHALAT YAPILAN BAŞLICA ÜLKELER	
1	ABD
2	YUNANİSTAN
3	ORTA ASYA (ÖZELLİKLE TÜRKMENİSTAN)
4	HİNDİSTAN
5	BREZİLYA
6	SURİYE
7	DİĞER (AFRİKA ÜLKELERİ, AVUSTRALYA, İSPANYA, ARJANTİN)

Çizelge 2

Dünya’da pamuk üretimi 2012-2013 sezonunda 76,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye ise Dünya’daki pamuk üretimi yapılan Ülkeler sıralamasında 8. sıradadır.

ÜLKE BAZINDA ÜRETİM SIRALAMASI	
1	ÇİN
2	HİNDİSTAN
3	ABD
4	PAKİSTAN
5	BİREZİLYA
6	AVUSTRALYA
7	ÖZBEKİSTAN
8	TÜRKİYE

Pamuk tüketiminde ise Ülkemiz 4. sıradadır.

ÜLKE BAZINDA TÜKETİM SIRALAMASI		
1	ÇİN	8 MİLYON TON
2	HİNDİSTAN	5 MİLYON TON
3	PAKİSTAN	2,4 MİLYON TON
4	TÜRKİYE	1,5 MİLYON TON
5	BİREZİLYA	0,9 MİLYON TON
6	BANGLADEŞ	0,85 MİLYON TON
7	ABD	0,8 MİLYON TON

Çizelge 3

Dünya pamuk verimliliği sıralaması ise şu şekilde oluşmaktadır.

1. Avustralya
2. İsrail
3. Türkiye

Dünya tüketiminde üst sıralarda ve verimlilikte iyi bir konumda olmamıza rağmen, gerekli düzeyde ekim ve üretim yapılamamaktadır.

Üretimdeki tüm olumsuzluklara rağmen Türkiye; hem dünya hazır giyim ihracatında hem de dünya tekstil ihracatında 7. sıradadır.

SIRALAMA	DÜNYA HAZIR GİYİM İHRACATI	DÜNYA TEKSTİL İHRACATI
1	ÇİN	ÇİN
2	BANGLADEŞ	ABD
3	HONG KONG	HİNDİSTAN
4	İTALYA	ALMANYA
5	ALMANYA	İTALYA
6	VIETNAM	GÜNEY KORE
7	TÜRKİYE	TÜRKİYE

Sektörel Bazda 2013 Yılı Dış Ticaretimiz

ÜRÜN GRUPLARI (1000 \$)	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi	İhracat İçindeki Payı
HAZIR GİYİM	14.973.727	2.804.139	12.169.588	10%
TARIM ÜRÜNLERİ	21.596.435	17.729.669	3.866.766	14%
TEKSTİL	12.754.985	9.653.315	3.101.669	8%
MADENCİLİK ÜRÜNLERİ	5.046.380	6.050.459	- 1.004.080	3%
OTOMOTİV ENDÜSTRİSİ	21.369.237	23.753.473	- 2.384.237	14%
DEMİR VE DEMİR DIŞI METALLER	6.746.828	10.097.695	- 3.350.868	4%
ÇELİK	13.795.068	20.229.669	- 6.434.601	9%
MÜCEVHER	6.980.281	16.276.084	- 9.295.803	5%
MAKİNA VE AKSAMLARI	5.861.449	16.980.483	- 11.119.034	4%
ELEKTRİK-ELEKTRONİK, MAK.VE BİLİŞİM	11.840.455	24.452.574	- 12.612.119	8%
KİMYEVİ MADDELER VE MAMULLERİ	18.950.382	87.860.323	- 68.909.940	12%
DİĞER	11.953.325	15.762.677	- 3.809.352	8%
TOPLAM	151.868.551	251.650.560	- 99.782.010	100%

Bu artı veren bu üstün ticaret hacmine karşılık Türkiye ihtiyacı olan pamuğun ancak %38'ini üretebilmektedir.

Tekstil sektörü önemini koruduğu sürece Ülkemiz pamuk üretimini sürdürmek ve ithalatın ikameci önlemler olarak karlılığını ve rekabet gücünü geliştirmek zorundadır.

Dış ticaretinde artış sağladığımız en önemli stratejik ürünlerimizden olan pamuk Ülkemizde Dünyanın en yüksek maliyeti ile üretilmektedir.

Bu da Türk çiftçisinin tüm üretim maliyeti dezavantajlarına rağmen sergilediği bir fedakarlık örneğidir.

Dünya pamuk üretim maliyetleri ise aşağıda gösterilmiştir.

DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ BİRİM MALİYETLERİ		
1	TÜRKİYE	95 CENT
2	AMERİKA VE YUNANİSTAN	88 CENT
3	ÇİN	73 CENT
4	HİNDİSTAN	42 CENT
5	PAKİSTAN	35 CENT

ZAYIF YÖNLER VE İYİLEŞTİRME ÖNERİLERİ

- Destekleme primi olan 55 kuruş ile üreticimiz belli bir noktaya gelmiştir fakat yeterli değildir. Üreticimizin yaptığı işten para kazanması için, bu rakamın 2014 yılı için en az 70 kuruş olması gerekmektedir.
- Sıfır gümrük ile miktar kısıtlaması yapılmadan pamuk ithal edilen, alternatif ürünlerde ise yerli üretimin gümrük vergileri ile korunduğu bir ortamda; pamuk üreticisinin alternatif ürünlere yönelmeden sektöre girdi sağlamaya devam etmesi daha ne kadar beklenebilir!!!
- Kendi iç dinamiklerimizle pamuk üreticimizin para kazanması ve üretime devam etmeye gönüllü olması, süreç mevcut şekilde devam ederse mümkün olmaktan çıkacaktır. Önemli girdilerden mazot fiyatı reel olarak %74, gübre fiyatı %46 artmıştır.

- Özetle pamuk üreticisinin en büyük sorunu maliyettir. Üreticimiz dünyanın en pahalı mazotu ile üretim yapmaktadır.
- Üreticimizin sürdürülebilir bir tarım yapabilmesi için üretim maliyetlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.
- Sezon başında pamuğunu satan bir üretici primini alabilmesi için 8-9 ay beklemesi gerekmektedir. Kısacası hasat ettiği pamuğun primi ile bir sonraki sezonun ekim masraflarını karşılaması mümkün değildir.
- Pamuğunu satan ve evraklarını teslim eden üreticimi gerekli kontroller yapıldıktan sonra hak ettiği primini alabilmelidir. Böylece üreticinin finansman maliyeti ortadan kaldırılmış olacaktır.
- Üreticinin satış fiyatı ile hedef fiyat arasındaki tutar prim olarak hesaplanmalıdır.
- Sürdürülebilir bir tarım politikamızın olması için işletme sayısı dikkate alındığında pamuk işletmelerinin ortalama büyüklüğü 72 dekadır.

Tarım arazilerin parçalı olması nedeniyle parsellerimiz çok küçüktür.

DÜNYADATARIM ARAZİLERİNİN ORTALAMA BÜYÜKLÜĞÜ		
1	AMERİKA	2000 DEKAR
2	AVUSTRALYA	700 DEKAR
3	HİNDİSTAN	240 DEKAR

Maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğin daha da yükseltilmesi açısından ortalama işletme büyüklüğünün yükseltilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle arazilerin miras yolu ile bölünmesine engel olunması ve arazi toplulaştırma çalışmalarının yapılması ile ilgili TBMM’de onaylanan Kanun Tasarısı oldukça önemlidir.

Pamuk Sektörünün

Sorunlu Bir Diğer Alanı: “Çırçırılama Aşaması”

- Ege Bölgesi’nde çırçır fabrikalarının bir çoğunun çalışmadığı bir gerçektir. 2013 yılında faal 107 çırçır fabrikasında toplam 4187 Rollergin, 8’de Sawgin tesisi mevcuttur.
- Bölgedeki mevcut pamuk üretimi dikkate alındığında fabrikalar düşük kapasite ile çalışmakta, dolayısıyla karlılık olumsuz etkilenmektedir. Düşük kapasite kullanımı ve iş yoğunluğundaki azalması fabrikaların modernizasyonunun önünde de bir engel oluşturmaktadır. Bu nedenle, çırçır fabrikalarının modernizasyon yatırımlarının öncelikli destekleme alanlarından birisi olması gerekmektedir.

STANDARDİZASYON SORUNU

Hem çırçır fabrikalarının, hem de pamuğun standardizasyonu Türk Pamuk sektörünün en önemli sorunlu alanlarından biridir.

- Dünyada çok net şekilde belirlenmiş olan pamuk standardizasyonu; Ülkemizde, karmaşık ve sorunlu bir alan haline dönüştürülmüştür.

Yapılması gereken çırçır fabrikalarının çalışma standartlarının net olarak belirlenmesi ve bu standartlara uyum sağlanmasıdır.

Pamuk üretim bölgelerinde Ticaret Borsaları, Ziraat Odaları, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl ve İlçe Müdürlükleri gibi kuruluşların koordineli bir biçimde çalışma yapması, orta ve uzun dönemde pamuğun kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlayacaktır.

- İkinci husus ise çırçır işletmelerinde toplanan kütlü pamuğun içinde farklı elyaf değerlerine sahip pamuk çeşitlerinin yer almakta oluşu ve harman oluşumu konusunda sıkıntı yaşanmasıdır. Bu durum lif pamuk kalitesini olumsuz şekilde etkilemektedir.

İYİ YÖNETİLMEYEN POTANSİYEL ve SİSTEM YETERSİZLİĞİ

Türkiye toprak varlığı bakımından, yüzölçümü sıralamasına göre Dünyada 37'inci, ekilebilir arazi varlığına göre de 12'inci büyüklüğe sahip ülke konumundadır.

Verim, kalite ve ürün çeşitliliği bakımından Ülkemiz, tarım ve tarıma dayalı diğer sektörler için büyük avantajlar sunan topraklara sahiptir.

Bunun sonucu olarak da Ülkemiz, 30 üründe üretim miktarı, 26 üründe ise ihracat hacmi bakımından dünya genelinde ilk 5 arasında yer almaktadır.

Ancak mevcut potansiyele rağmen Tarım Sektörü, büyümede Türkiye'nin büyümesine ayak uyduramamaktadır.

Türkiye, konumu itibarıyla 365 milyar dolar tarımsal ürün ithalatı yapılan; 1,5 milyar insanın yaşadığı coğrafyanın tam ortasında yer almaktadır.

Ancak, dünya ihracatından aldığımız pay 50 yıldır %1 civarındadır.

Türkiye, tarımsal üretimde verimliliğini artırmalı, bunun için de gerekli tarımsal reformları acil olarak yapmalıdır.

Doğru ürünlerin doğru yerlerde, doğru miktarda üretilmesi çalışmalarının süratle yapılması gerekmektedir.

Bu doğrultuda Havza Bazlı Üretim Modeli mümkün olduğunca çabuk hayata geçirilmelidir.

Türkiye'de halen nüfusun yaklaşık dörtte biri kırsalda yaşamakta ve geçimini tarım faaliyetleriyle sağlamaktadır. Düşük gelir seviyesindeki bu kesim, diğer sektörlerde olduğu gibi yatırım ve sektörel kalkınmada itici güç oluşturacak girişim sermayesine sahip bulunmamaktadır

Parçalı bir toprak yapısı, küçük işletmeler, miras hukuku nedeniyle de gittikçe parçalanarak tarım işletmeleri içerisinde gayri safi milli hasılamızı 23 milyar dolardan bugün 63 milyar dolara getirmişsek bu çok büyük bir başarıdır.

ALTERNATİF ÜRÜNLERİN PAMUĞA GÖRE FIRSAT MALİYETİ

Alternatif ürünlere geçişin rasyonelliği gözden geçirilmelidir

1 DEKARDA 2014 YILI PAMUK ÜRETİM MALİYETİ

YAPILAN İŞLER	TUTAR (TL)
Tarla Kirası	300 TL/Dekar
Tohum (2,5 kg/dekar x 8 TL/kg)	20 TL/Dekar
Toprak Altı Gübre (“15.15.15” 30 kg/dekar x 1,1 TL/kg)	33 TL/Dekar
Toprak Üstü Gübre ((15 kg Üre/dekar + 25 kg 33’lük Nitrat/dekar) x 1TL/kg)	40 TL/Dekar
Sulamada kullanılan akaryakıt (20 lt./dek. Cazibe Sulama + 30 lt./dek. Tribünlü Sulama) Ort. 25 lt. x 4.4 TL/lt.	110 TL/Dekar
Zirai İlaç (erken Emiciler, Kurt, Kırmızı Örümcek, Son Emiciler, Regülantör, Yaprak Gübresi, Hümik Asit vb.)	50 TL/Dekar
Yaprak dökücü + Koza Artırıcı	10 TL/Dekar
Su Ücreti (Sulama Birliği / Cazibe Sulama Ücreti)	35 TL/Dekar
Sulama İşçisi Yevmiyesi 50TL/Gün (Bir Yevmiye ile Ort. Yapılan İş Hacmi 10 Dekar)	5 TL/Dekar
Çapalama Yevmiyesi (1 Dekara gerekli 2 Yevmiye x 40TL7Dekar)	80 TL/Dekar
Şoför Aylığı (300 Dekar için: Ort. 1000 TL Net Maaş + Ort. 250 TL Sigorta vb. Yasal Yükümlülükler)	50 TL/Dekar
Ort. Makine-Ekipman Tamir ve Bakım Gideri	15 TL/Dekar
Makinalı Toplama Ücreti	110 TL/Dekar
Sezon süresince görülmeyen (Ulaşım vb.öngörülemeyen)	20 TL/Dekar
TOPLAM ÜRETİM MALİYETİ	878 TL/ Dekar

Dekar Maliyeti / Dekar Verimi = 1 KG Pamuk Birim Maliyeti

878,00 TL / 450 KG = 1,95 TL/KG

PAMUKTA Dekar Başına Gelir :

Bir Dekarda Ort. 550 KG Kütlü Pamuk üretildiğine göre;

$$550 \text{ Kg} \times 2,15 \text{ TL} = \underline{\underline{1.182,10}} \text{ TL/Dekar}$$

1 DEKARDA 2014 YILI MISIR ÜRETİM MALİYETİ

YAPILAN İŞLER	TUTAR (TL)
Tarla Kirası	300 TL/Dekar
Tohum (Ort. 300 TL / Torba ve 1 Torba =6 Dekar)	50 TL/Dekar
Akaryakıt Gideri (İşleme + Gübreleme)	55 TL/Dekar
Yabani Ot İlaçlaması	10 TL/Dekar
İnsektisit ve Fungusit İlaçlaması	20 TL/Dekar
Gübre	140 TL/Dekar
Sulama	120 TL/Dekar
Sulama İşçiliği	10 TL/Dekar
Şoför Aylığı (300 Dekar için: Ort. 1000 TL Net Maaş + Ort. 250 TL Sigorta vb. Yasal Yükümlülükler)	50 TL/Dekar
Hasat Maliyeti	20 TL/Dekar
Ort. Makine-Ekipman Tamir ve Bakım Gideri	20 TL/Dekar
Nakliye Lojistik	50 TL/Dekar
Sezon süresince görülmeyen (Ulaşım vb.öngörülemeyen)	50 TL/Dekar
TOPLAM ÜRETİM MALİYETİ	895 TL/ Dekar

Dekar Maliyeti / Dekar Verimi = 1 KG Mısır Birim Maliyeti

$$895,00 \text{ TL} / 1.400 \text{ KG} = 0,64 \text{ TL/KG}$$

MISIRDA Dekar Başına Gelir :

Bir Dekarda Ort. 1.400 KG Mısır üretildiğine göre;

$$1.400 \text{ Kg} \times 0,72 \text{ TL} = \underline{\underline{1.008,00}} \text{ TL/Dekar}$$

KARŞILAŞTIRMA SONUCU

- Pamuk dekar başına getirisiyle halen teşvik edilebilir niteliktedir.
- Pamuk yerine alternatif olarak 1 dekar Mısır üretiminin fırsat maliyeti 174 TL.'dir ve zannedilenin aksine Pamuktan vazgeçmek dekar başına kar marjını yükseltmemektedir.
- Üreticinin talep ettiği 70 Kuruş Destek Primi, Pamuk üretimine dönüşü ve ithal ikamesini sağlayacaktır. Çünkü bu prim miktarıyla dekar getirisi 1.265 TL.'na ve Mısırla aradaki fark ise 250 TL seviyelerine çıkacaktır.

PAMUK DAHİL TARIMDA İHTİYAÇ DUYDUĞUMUZ VİZYON

Türkiye, Dünya tarım sektörü için büyük potansiyele sahip ülkelerden birisidir. Günümüzde tarımın Türkiye ekonomisindeki önemi diğer sektörlerle göre nispi olarak azalmış gibi görölse de; yurtiçi gıda gereksiniminin karşılanması, sanayi sektörüne girdi temini, ihracat ve yarattığı istihdam olanakları açısından tarım hala büyük önem taşımaktadır.

2000'li yıllara gelindiğinde Dünya genelinde tarımın sosyo-ekonomik bir alan olmaktan çok, "stratejik ve rekabete dayalı iktisadi bir sektör" olarak ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle Dünya nüfusunun 2050'ye kadar 9,2 milyara çıkmasının beklenmesi ve bunun gıda arzı yetersizliği endişelerini artırmaya başlamasıyla birlikte, gözler yeniden tarım sektörüne çevrilmiştir.

Türkiye'de de ileriye dönük bu bakış açısı fark edilmek zorundadır. Sanayi ve hizmet sektörlerindeki potansiyel sürekli artarken, yerel ve ulusal kalkınmamızın en önemli ayaklarından olan tarımsal ekonominin koruma ve geliştirmeye yönelik gerekleri de büyük ölçüde yerine getirilmeye çalışılmalıdır.

Aslında Türkiye; verimli tarımsal alanları, ürün çeşitliliği, tarıma dayalı sanayi ve ihracat ağında her geçen gün artan uzmanlaşma düzeyiyle, bölgesel ve küresel ölçekte önemli bir tarımsal üretim merkezidir.

Türkiye, tarım sektöründeki bilinç düzeyini arttırmaya devam ettikçe ürettiği katma değeri daha da önemli seviyelere taşıyacak potansiyeldedir.

Türkiye’de “TARIMDA DA GELİŞME” yaklaşımı hiçbir zaman ihmal edilmemeli, bunun gerektirdiği pratikteki en önemli sembollerinden birisi de pamuk, çekirdeksiz kuru üzüm ve fındık gibi katma değeri yüksek ürünlerde uzmanlaşma ve lider Ülke konumunu muhafaza etme olmalıdır.